



SIBELIUS *MASONIC RITUAL MUSIC*

Hannu Jurmu · Harri Viitanen · YL Male Voice Choir

Mika Pohjonen · Lahti Symphony Orchestra · Jaakko Kuusisto



SIBELIUS, JOHAN (JEAN) CHRISTIAN JULIUS (1865–1957)

MUSIQUE RELIGIEUSE (MASONIC RITUAL MUSIC), Op. 113

41'06

for tenor, male voice choir and organ (*Publisher: Suomi Loosi No. 1, Helsinki*)

- | | | |
|----|--|------|
| 1 | Avaushymni (Opening Hymn) 1927/ <i>E flat major</i> | 2'26 |
| 2 | Avaushymni (Opening Hymn) 1948/ <i>G major</i> | 2'09 |
| 3 | Alttarin valmistus: Suloinen aate 1927
(Adjusting the Altar: Thoughts Be Our Comfort) <i>Text: Franz von Schober, trans. Eino Leino</i> | 1'47 |
| 4 | Alttarin valmistus: Suloinen aate 1927
(Adjusting the Altar: Thoughts Be Our Comfort) | 2'05 |
| | I°. Kulkue ja hymni (First Degree. Procession and Hymn) 1927 | 2'49 |
| 5 | Kulkue (Procession) | 1'16 |
| 6 | Hymni: Näätkö, kuinka hennon yrtin <i>Text: Bao Zhao, trans. Eino Tikkanen</i>
(Hymn: Though Young Leaves Be Green) | 1'33 |
| 7 | Ylistyshymni (Hymn) 1946, rev. 1948 <i>Text: Samuli Sario</i> | 2'17 |
| | II°. Kulkue ja hymni (Second Degree. Procession and Hymn) 1927 | 4'34 |
| 8 | Kulkue (Procession) | 2'23 |
| 9 | Hymni: Kellä kaippuu rinnassansa <i>Text: Viktor Rydberg, trans. Samuli Sario</i>
(Hymn: Whosoever Hath a Love) | 2'06 |
| 10 | Veljesvirsi (Ode to Fraternity) 1946 <i>Text: Samuli Sario</i> | 2'28 |
| | III°. Kulkue ja hymni (Third Degree. Procession and Hymn) 1927 | 4'45 |
| 11 | Kulkue (Procession) | 3'19 |
| 12 | Hymni: Ken kyynelin <i>Text: Johann Wolfgang von Goethe, trans. Eino Leino</i>
(Hymn: Who Ne'er Hath Blent His Bread with Tears) | 1'26 |

- 13 Surumarssi (Marche funèbre) 1927 5'56
- 14 Salem (Onward, Ye Brethren) 1927 Text: Viktor Rydberg, trans. Samuli Sario 2'46
- 15 Suur' olet, Herra (Ode) 1927 Text: Simo Korpela 1'51
- 16 On kaunis maa 1927, rev. 1948 Text: Aukusti Simojoki 1'56
(How Fair Are Earth and Living!)
- 17 Finlandia-hymni (Finlandia Hymn) 1899, arr. 1938 Text: Wäinö Sola 2'06

HANNU JURMU *tenor* [3, 6, 7, 9, 12, 14, 16]

YL MALE VOICE CHOIR · MATTI HYÖKKI *conductor* [7, 10, 15, 17]

HARRI VIITANEN *playing the 1967 Marcussen organ of Helsinki Cathedral* [1–16]

MUSIQUE RELIGIEUSE (MASONIC RITUAL MUSIC), Op. 113 30'16
for tenor and orchestra (arr. Jaakko Kuusisto, 2007) (*Manuscript / Suomi Loosi 1, Helsinki*)

- 18 Avaushymni (Opening Hymn) 2'08
- 19 Alttarin valmistus: Suloinen aate Text: Franz von Schober, trans. Eino Leino 1'58
(Adjusting the Altar: Thoughts Be Our Comfort)
- 20 I^o. Kulkue ja hymni: Näätkö, kuinka hennon yrtin Text: Bao Zhao, trans. Eino Tikkanen 2'38
(First Degree. Procession and Hymn: Though Young Leaves Be Green)
- 21 Ylistyshymni (Hymn) Text: Samuli Sario 2'44
- 22 II^o. Kellä kaipuu rinnassansa Text: Viktor Rydberg, trans. Samuli Sario 1'48
(Second Degree: Whosoever Hath a Love)
- 23 Veljesvirsi (Ode to Fraternity) Text: Samuli Sario 2'55

24	III ^o . Kulkue ja hymni: Ken kyynelin <i>Text: Johann Wolfgang von Goethe, trans. Eino Leino</i> (Third Degree. Procession and Hymn: Who Ne'er Hath Blent His Bread with Tears)	3'26
25	Surumarssi (Marche funèbre)	4'50
26	Salem (Onward, Ye Brethren) <i>Text: Viktor Rydberg, trans. Samuli Sario</i>	2'57
27	Suur' olet, Herra (Ode) <i>Text: Simo Korpela</i>	2'22
28	On kaunis maa (How Fair Are Earth and Living!) <i>Text: Aukusti Simojoki</i>	1'48

MIKA POHJONEN *tenor* [19–24, 26–28]

LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA [18–28]

JAAKKO KUUSISTO *conductor* [18–28]

PAULI PIETILÄINEN *playing the 2007 Grönlund Organ of the Sibelius Hall, Lahti* [18–21, 23, 25–27]

TT: 72'05

Freemasonry had reached Finland via Sweden in the mid-eighteenth century: the Lodge of St Augustin was founded in 1756, though it had been shut down by the Russians in 1809. In early 1922 a proposal was made to establish a new Masonic lodge in Finland. The founder members of the new lodge – Suomi Lodge No. 1 – included the lawyer Toivo Nekton and J.E. Tuokkola, men who drew on their experiences of freemasonry in America. Among the list of candidates were Sibelius, General Mannerheim, archbishop Gustaf Johansson, the architect Lars Sonck, the painter Pekka Halonen and the conductor Robert Kajanus. Sibelius was one of the first batch of 27 members to join, on 18th August. He attended meetings at least twice during the latter part of 1922 and even served as the lodge's organist. Nekton, a keen choral singer, suggested that 'Jean Sibelius will compose special, genuinely Finnish music for the lodge', but at this stage the idea came to nothing. When he attended early Lodge meetings, Sibelius played the harmonium (at that time the Lodge did not possess an organ, but used a large Mannborg harmonium), playing music by such composers as Mozart, Beethoven and Handel as well as chorales and improvisations. In fact it was not until late 1926 that Sibelius started to compose music for the lodge in earnest. His *Masonic Ritual Music*, or *Musique religieuse*, was first performed on 12th January 1927 (although several of the movements had been played without rehearsal a few days earlier). On this occasion the composer was named Honorary Member of the Grand Lodge of Finland – a very rare honour – but it also seems to have been the last time he visited his own Lodge.

The *Masonic Ritual Music* centres around a series of songs for tenor and organ, but Sibelius revised some movements and added some new ones in the 1940s. The number and order of movements – and some of the texts – vary between the original manuscripts and the various editions. The music was published in 1936 and 1950 by Galaxy Music in New York (who also prepared an English-language version); a further edition from 1969, published in Finland by Suomi Lodge No. 1 (twelve years after the composer's death!) also includes two movements by other composers, as does the second Finnish edition from 1992. The organ version on the present disc is the first recording to follow the original song text, according to Sibelius's manuscripts.

The 1927 version of the *Masonic Ritual Music* comprised eight movements (Nos 1–7 and 10 of the 1950 edition). In late 1946 Sibelius added two further pieces: *Veljesvirsi* (*Ode to Fraternity*) and *Ylistyshymni* (*Hymn*), both of which were revised two years later; these are believed to be his last original compositions. After the 1927 première Sibelius's friend and fellow Mason, the opera singer Wäinö Sola, wrote: 'Sibelius's music is now completed and it is truly wonderful. There is more for the singers than you would think. Sibba [Sibelius] has sought words all the way from Confucius and he has discovered lovely poetic pearls by Rydberg, Schiller and Goethe. That poem by Simeilius... has received the sweetest expression of them all... The funeral march is really marvellous. Suomi Lodge can be happy to possess this music.' Unfortunately Sola's letter (and the first edition of the music) misidentifies the authors of two of the 'lovely poetic pearls': Sibelius had not used texts by Schiller and Confucius, but rather ones by Franz von Schober and Bao Zhao; these mistakes were corrected in a reprint from 1992.

The 1927 version of *Avaushymni* (*Opening Hymn*) for solo organ is in E flat major; in 1948 Sibelius made a revised version in G major. *Suloinen aate* (*Thoughts be our Comfort*), to Eino Leino's Finnish translation of words by Franz von Schober, accompanies the adjustment of the altar in Masonic ceremonies, where it can also be performed by solo organ. *Kulkue ja hymni: Näätkö kuinka hennon yrtin* (*Procession and Hymn: Though Young Leaves Be Green*) begins with a flowing forty-bar introduction for organ alone before the voice enters with a Bach-like chorale in long, even note values to words by the Chinese poet Bao Zhao, translated by Eino Tikkanen. Although it is called a hymn, *Ylistyshymni* is neither strophic nor hymn-like in character: it is an expressive tenor solo, with the male choir joining in for the closing bars.

The text for the next piece, *Kellä kaipuu rinnassansa* (*Whosoever Hath a Love*) is a translation by Samuli Sario of words by Viktor Rydberg, originally written to celebrate the 400th anniversary of Uppsala University in Sweden; this movement too can be performed purely instrumentally. In this movement, as in the piano piece *The Village Church* written a few years earlier, Sibelius quotes extensively from his own quartet piece *Andante festivo*, although in *Kellä kaipuu*... he concentrates on the second theme

of *Andante festivo*, which had not appeared in the piano piece. The strophic *Veljesvirsi* is a hymn for unison male choir and organ. Another procession and hymn follows: *Ken kynnelin* (*Who Ne'er Hath Blent His Bread with Tears*), this time in the form of a march with two trios. Most of the piece is instrumental; the voice enters only in the second trio. The words are by Goethe – the first strophe of his well-known *Lied des Harfners* – again translated by Eino Leino. This is followed by another organ solo, *Marche funèbre* (*Funeral March*); it is reported that Sibelius had experimented with this piece at Lodge meetings as early as 1923.

The best-known of the pieces is *Salem* (*Onward, Ye Brethren*), a jubilant, majestic hymn, the only one of the Masonic pieces that Sibelius subsequently orchestrated; its text comes from the same source as that of *Kellä kaipuu...* A male-voice arrangement of the hymn *Suur' olet, Herra* (*Ode*), originally composed for mixed choir in 1927 to a text by Simo Korpela, started to be used in Masonic context as well, and was included in the first published edition of the Masonic Ritual Music in 1936. The setting of words by Aukusti Simojoki (known until 1936 as Simelius) *On kaunis maa* (*How Fair Are Earth and Living*), the one that 'received the sweetest expression of them all', comprises a succession of sighing phrases at a slowish tempo. Finally we hear an *cap-pella* male choir version of the *Finlandia Hymn*, with words by Wäinö Sola, which was made for and first performed in 1938 – in the presence of the composer – at the tenth anniversary concert of St John's Lodge No. 4 (of which Sola was Master).

This CD also includes an arrangement of the score for tenor and orchestra, made in 2007 by Jaakko Kuusisto. Kuusisto explains: 'I wrote this arrangement by request from the Masons for a special celebration concert held at Sibelius Hall in Lahti. I was specifically asked to make a version that would work well as a concert piece. I wanted to include the beautiful organ in the hall, but the score also includes the possibility for performance without organ, in which case the organ parts will be covered by instruments in the orchestra. No special attempt was made to imitate Sibelius's style of orchestration, as that kind of approach rarely works out for the best.'

© Andrew Barnett 2011

The tenor **Hannu Jurmu** began his studies at the Oulu Conservatory in 1982. He continued to study music and singing at the Sibelius Academy from 1984 onwards, obtaining his first Master of Music degree in 1989. In 1994 he enrolled at the Sibelius Academy Opera School to continue his vocal studies, and in the spring of 2005 he obtained his second Master of Music degree. Hannu Jurmu has won prizes at many Finnish vocal competitions, and in October 2002 was awarded the Beniamino Gigli Prize for his beautiful Italian-sounding voice. Since 1994, Hannu Jurmu has performed as a soloist in operas, operettas, oratorios and concerts in Finland as well as other European countries, Russia and the USA. He has an extensive repertoire of leading operatic tenor roles and also performs widely as a soloist with orchestra. He has a broad repertoire of Lieder, Christmas and sacred music, and he also enjoys singing popular songs from musicals to ballads.

Harri Viitanen is the organist of Helsinki Cathedral and a lecturer at the Sibelius Academy. He has given concerts all around Europe and in the USA, at venues including the Church of Sainte-Trinité and the Cathedral of Notre-Dame in Paris, and Westminster Abbey in London. Viitanen took his diploma degrees in organ playing and composition at the Sibelius Academy under the supervision of Tauno Äikää and Eino-Juhani Rautavaara, and continued his composition studies in Paris under Tristan Murail in 1988. Viitanen has participated in masterclasses by Marie-Claire Alain, Wolfgang Rübsam and André Isoir. He is active as a composer; a disc centring on his organ concerto *Firmamentum* is available on BIS-CD-887. Harri Viitanen has lectured at composition seminars at the Royal Academy of Music in London, the Paris Conservatoire and the Munich Academy of Music. He was invited to become a member of the Finnish Composers' Association in 1989. For 20 years Harri Viitanen has researched bird song as musical material; he is also a renowned Sibelius and Messiaen researcher.

The **YL Male Voice Choir**, founded at Helsinki University in 1883, is Finland's oldest Finnish-language choir and as one of the most prominent male choirs in the world.

Many of Sibelius's most famous works for male choir were commissioned and premiered by YL. The choir is also known as a pioneer of contemporary music. In addition to its wide-ranging *a cappella* repertoire, YL performs works for accompanied male choir with the world's most distinguished orchestras and conductors. **Matti Hyökki** conducted YL from 1980 until 2010. He began his music studies at the Sibelius Academy in Helsinki, where he became a professor in 2007. Hyökki has for a long time occupied a central position in Finnish choral music, and is much in demand as a jury member in international choral competitions.

Mika Pohjonen, tenor, received his musical training in Lahti, after which he joined the choir of the Finnish National Opera. In 2003 he was made a soloist at the Finnish National Opera and has since then sung the tenor roles in *Turandot*, *Madama Butterfly* and *Der Rosenkavalier*. In opera he has also appeared at the Vienna Volksoper. Mika Pohjonen is a regular guest at many European concert halls, as soloist in, for instance, the requiems by Verdi and Mozart, and Mahler's *Das Lied von der Erde*.

The **Lahti Symphony Orchestra** (Sinfonia Lahti) has, under the direction of Osmo Vänskä (principal conductor 1988–2008), developed into one of the most notable in Europe. In the autumn of 2011 Okko Kamu took up the post of principal conductor. Since 2000 the orchestra has been based at the wooden Sibelius Hall. The orchestra has undertaken many outstanding recording projects for BIS, winning two *Gramophone* Awards, the Grand Prix du Disque from the Académie Charles Cros, two Cannes Classical Awards and a Midem Classical Award. The orchestra has gained three platinum discs and several gold discs. The Lahti Symphony Orchestra has played at numerous music festivals, including the BBC Proms in London and the White Nights festival in St Petersburg. It has also performed in Amsterdam, at the Musikverein in Vienna and at the Philharmonie in Berlin, and has toured in Spain, Japan, Germany, the USA and China. Each September the Lahti Symphony Orchestra organizes an international Sibelius Festival at the Sibelius Hall.

Since his appointment as leader of the Lahti Symphony Orchestra in 1999, **Jaakko Kuusisto** has worked with that ensemble in a variety of roles, ranging from solo appearances to conducting and leading concerts and recordings. Kuusisto also leads the orchestra's Spring Festival. Jaakko Kuusisto held the position of principal guest conductor with the Oulu Symphony Orchestra from 2005 until 2009. Other orchestras with which he has appeared as a guest conductor include the Minnesota Orchestra, Belgium's deFilharmonie, Trondheim Symphony Orchestra, Belgrade Philharmonic Orchestra and several chamber orchestras. He has previously conducted the Lahti Symphony Orchestra in a recording of the music by Armas Järnefelt, Sibelius's brother-in-law, for BIS. As a violinist, Kuusisto has performed as a soloist and chamber musician on several continents. He has recorded extensively for BIS, including several discs with the chamber music repertoire of Jean Sibelius. Jaakko Kuusisto is also active as a composer and arranger; his work list includes chamber music, opera and music for film.



HANNU JURMU

Photo: © Heikki Tuuli



HARRI VIITANEN

Photo: © Samuli Viitanen

Vapaamuurariliike oli saavuttanut Suomen Ruotsin kautta 1700-luvun puolivälissä: Pyhä Johannesloosi St. Augustin perustettiin vuonna 1756, mutta venäläiset lopettivat sen vuonna 1809. Alkuvuonna 1922 tehtiin ehdotus perustaa uusi vapaamuurariloosi Suomeen. Uuden loosin – Suomi loosi 1 – perustajajäseniin lukeutuivat asianajaja Toivo Nekton ja J.E. Tuokkola, jotka käyttivät hyväkseen kokemustaan vapaamuurariliikkeestä Amerikassa. Ehdokaslistaan kuuluivat mm. Sibelius, kenraali Mannerheim, arkkipiispa Gustaf Johansson, arkkitekti Lars Sonck, taidemaalari Pekka Halonen ja kapellimestari Robert Kajanus.

Sibelius oli yksi ensimmäisessä 27 henkilön ryhmässä mukaan liittyneistä 18. elokuuta. Hän osallistui kokouksiin ainakin kahdesti vuoden 1922 jälkipuolella ja toimi jopa loosin urkurina. Innokas kuorolaulaja Nekton ehdotti, että ”Jean Sibelius tulee säveltämään loosille omintakeisen, aito suomalaisen musiikin”, mutta tässä vaiheessa idea ei johtanut mihinkään. Osallistuessaan loosin varhaisiin kokouksiin, Sibelius soitti harmonia (tuohon aikaan loosilla ei ollut urkua, vaan siellä käytettiin suurta Mannborg-harmonia) esittäen mm. Mozartin, Beethovenin ja Händelin musiikkia sekä koraaleja ja improvisaatioita.

Sibelius alkoi säveltää musiikkia loosille tosissaan itse asiassa vasta loppuvuodesta 1926. Hänen teoksensa *Vapaamuurareiden rituaalimusiikkia* tai *Musique religieuse* sai ensiesityksensä 12. tammikuuta 1927 (vaikkakin monet osat oli jo soitettu ilman harjoitusta muutamia päiviä aiemmin). Tässä yhteydessä Sibelius sai hyvin harvinaisen huomionosoituksen, kun hänet nimitettiin Suomen Suur-loosin kunniajäseneksi. Tämä näyttäisi kuitenkin myös olevan viimeinen kerta, kun hän vieraili omassa loosissaan.

Musiikin keskiössä on sarja lauluja tenorille ja uruille, mutta Sibelius korjasi joitain osia ja lisäsi uusia 1940-luvulla, ja siten osien lukumäärä ja järjestys – ja jotkut teksteistä – vaihtelevat alkuperäisten käsikirjoitusten ja useiden julkaistujen laitosten välillä. Musiikin julkaisi vuosina 1936 ja 1950 newyorkilainen Galaxy Music (joka valmisti myös teoksen englanninkielisen laitoksen); vielä myöhempi, Suomi loosi 1:n vuonna 1969 julkaisema laitos (12 vuotta säveltäjän kuoleman jälkeen!) sisältää myös kaksi muiden säveltäjien tekemää osaa, kuten toinenkin suomalaislaitos vuodelta 1992.

Tämä on näiden kappaleiden urkuversioista ensimmäinen Sibeliuksen käsikirjoitusten mukaisesti alkuperäistä laulutekstiä seuraava levytys.

Vapaamuurareiden rituaalimusiikin vuoden 1927 versio käsittää kahdeksan osaa (vuoden 1950 laitoksen numerot 1–7 ja 10). Loppuvuodesta 1946 Sibelius lisäsi vielä kaksi kappaletta, *Veljesvirren* ja *Ylistyshymnin*; nämä kummatkin korjattiin kahta vuotta myöhemmin, ja näiden uskotaan olevan Sibeliuksen viimeiset alkuperäissävellykset. Ensiesityksen jälkeen (1927) Sibeliuksen ystävä ja muurariveli, oopperalaulaja Wäinö Sola kirjoitti: ”Sibeliuksen musiikki on nyt valmis ja ihana se on. Siinä on laulupuolta enemmän kuin luuletkaan. Sibba on etsinyt sanoja hamasta Konfutsesta alkaen ja löytänyt ihania runollisia helmiä Rydbergiltä, Schilleriltä ja Goethelta ... Simeliuksen runo on saanut kaikkein suloisimman asun ... Surumarssi on vallan suurenmoinen. Suomi loosi voi olla onnellinen omistaessaan tämän musiikin.” Valitettavasti Solan kirjeessä (ja musiikin ensimmäisessä laitoksessa) ”ihanan runollisten helmien” kirjoittajat tunnustetaan väärin: Sibelius ei ollut käyttänyt Schillerin ja Kungfutsen (Konfutse) vaan Franz von Schoberin ja Bao Zhaon tekstejä. Nämä virheet korjattiin vuoden 1992 uusintapainoksessa.

Vuoden 1927 versio soolourkukappaleesta *Avaushymni* on Es-duurissa, ja vuonna 1948 Sibelius teki korjatun version G-duurissa. *Suloinen aate* Eino Leinon suomenokseen Franz von Schoberin tekstistä säestää alttarin valmistusta vapaamuurariseremoniassa, jossa se voidaan esittää soolourkukappaleena. *Kulkue ja hymni: Näätkö kuinka hennon yrtin* alkaa pelkästään uruilla soitetulla, vuolaalla, 40 tahdin mittaisella johdannolla, kunnes lauluääni tulee sisään bachmaisella koraalilla pitkin ja tasamittaisin nuottiarvoin kiinalaisrunoilija Bao Zhaon tekstiin, jonka on suomentanut Eino Tikkanen. Vaikka *Ylistyshymnin* nimessä on hymni, ei se ole luonteeltaan säkeistömuotoinen eikä muutenkaan virsimäinen: kyseessä on ilmeikäs tenorisoolo, johon mieskuoro tulee viimeisissä tahdeissa mukaan.

Teksti seuraavaan kappaleeseen, *Kellä kaipuu rinnassansa*, on Samuli Sarion suomenos Viktor Rydbergin tekstistä, joka kirjoitettiin alun perin Ruotsissa Uppsalan yliopiston 400-vuotisjuhlallisuuksiin; tämäkin osa on esitettävissä puhtaasti instrumentaa-

lisena. Tässä osassa, kuten muutamaa vuotta aiemmin kirjoitetussa pianokappaleessa *The Village Church (Kyläkirkko)*, Sibelius lainaa laajasti omaa kvartettiteostaan *Andante festivo*, vaikkakin kappaleessa *Kellä kaipuu rinnassansa* hän keskittyy *Andante festivo*n toiseen teemaan, joka ei pianokappaleessa esiinny. Säkeistömuotoinen *Veljes-virsi* on virsi mieskuorolle unisono ja uruille. Seuraa toinenkin kulkue ja hymni: *Ken kyynelin*, tällä kertaa kahden trion kera tulevan marssin muodossa. Suurin osa kappaleesta on instrumentaalinen, ja lauluaäni tulee mukaan vain toiseen trioon. Sanat ovat Goethen käsialaa – ensimmäinen säkeistö hänen kuulusasta runostaan *Lied des Harfners* – jälleen Eino Leinon suomennoksena. Tätä seuraa jälleen urkusoolo, *Marche funèbre (Hautajaismarssi)*; on kerrottu, että Sibelius oli kokeillut tätä kappaletta loosin kokouksissa niinkin aikaisin kun vuonna 1923.

Kappaleista tunnetuin on juhlava, majesteettinen hymni *Salem*, joka on ainoa Sibeliuksen myöhemmin orkestroima vapaamuurarikappale; sen teksti on peräisin samasta lähteestä kuin kappaleen *Kellä kaipuu rinnassansa*. Alun perin vuonna 1927 seka-kuorolle Simo Korpelan tekstiin sävelletyn virren *Suur' olet, Herra* mieskuorosovitusta alettiin käyttää myös vapaamuurariyhteyksissä, ja se sisällytettiin *Vapaamuurareiden rituaalimusiikin* ensimmäiseen painettuun laitokseen vuonna 1936. ”Kaikkein suloisimman asun saanut” kappale Aukusti Simojoen (vuoteen 1936 asti Simelius) sanoihin *On kaunis maa* koostuu sarjasta huokailevia säkeitä hitaahkossa tempossa. Lopuksi kuulemme *Finlandia-hymnin* mieskuoroversion *a cappella* Wäinö Solan tekstiin, joka tehtiin Pyhä Johannes loosi N:o 4:n (jonka mestari Sola oli) kymmenvuotisjuhliin (1938) ja esitettiin siellä ensi kerran – säveltäjän ollessa läsnä.

Tämä levytys sisältää vapaamuurarimusiikista myös tenorille ja orkesterille tehdyn sovituksen, joka on Jaakko Kuusiston käsialaa (2007). Kuusisto kertoo: ”Tämä sovitusta tehtiin vapaamuurarien pyynnöstä Lahden Sibeliustalossa tapahtunutta juhlakonserttia varten, ja tilaukseen liittyikin toive että lopputulos olisi nimenomaan konserttikäyttöön mahdollisimman hyvin soveltuva. Sibeliustalon hienot urut tuli saada mukaan, mutta koska läheskään kaikissa saleissa ei ole urkuja, on sovitusta mahdollista esittää myös niin että tietyt puhalltimet huolehtivat vaihtoehtoisesti urkuosuudesta. Versioni ei eri-

tyisesti pyri imitoimaan Sibeliuksen orkestrointityyliä, sillä matkiminen harvoin johtaa hyvään lopputulokseen.”

© *Andrew Barnett 2011*

Tenori **Hannu Jurmu** aloitti opintonsa Oulun Konservatoriossa vuonna 1982. Hän jatkoi musiikki- ja lauluopintojaan Sibelius-Akatemiassa vuodesta 1984 suorittaen ensimmäisen musiikin maisterin tutkinnon vuonna 1989. Vuonna 1994 hän aloitti Sibelius-Akatemian oopperaluokalla jatkaakseen lauluopintojaan, ja keväällä 2005 hän sai toisen musiikin maisterin tutkintonsa. Hannu Jurmu on voittanut palkintoja monissa kotimaisissa laulukilpailuissa, ja lokakuussa 2002 hänelle myönnettiin Beniamino Gigli -tunnustuspalkinto kauniista italialaisväritteisestä äänestään. Vuodesta 1994 Jurmu on esiintynyt ooppera-, operetti-, oratorio- ja konserttisolistina kotimaan lisäksi monissa Euroopan maissa, Venäjällä ja Yhdysvalloissa. Hänellä on laaja tenoripääroolien oopperaohjelmisto, ja hän esiintyy säännöllisesti orkesterien solistina. Jurmun ohjelmistoon kuuluvat myös lied-, joul- ja kirkkokonsertit, ja hän nauttii myös kevyemmän musiikin esittämisestä musikaalista balladeihin.

Harri Viitanen on Helsingin tuomiokirkon urkuri ja toimii opettajana Sibelius-Akatemiassa. Hän on konsertoinut laajasti eri puolilla Eurooppaa ja Yhdysvalloissa, muun muassa Sainte-Trinité-kirkossa ja Notre-Damen katedraalissa Pariisissa sekä Westminster Abbey -kirkossa Lontoossa. Viitanen suoritti urkujensoiton ja sävellyksen diplomitutkinnot Sibelius-Akatemiassa Tauno Äikään ja Einojuhani Rautavaaran johdolla, ja jatkoi sävellysoopintojaan Pariisissa opettajanaan professori Tristan Murail. Viitanen on täydentänyt urkuopintojaan Marie-Claire Alainin, Wolfgang Rübsamin ja André Isoirin mestarikursseilla. Viitanen on myös aktiivinen säveltäjä; BIS on julkaissut hänen sävellyksistään levyn, jonka keskiössä on urkukonsertto *Firmamentum* (BIS-CD-887). Harri Viitanen on luennoinut teoksistaan sävellysseminaareissa Lontoon kuninkaallisessa musiikkiakatemiassa, Pariisin konservatoriossa ja Münchenin musiikki-

korkeakoulussa. Hänet kutsuttiin Suomen Säveltäjät ry:n jäseneksi vuonna 1989. Kahden vuosikymmenen ajan Harri Viitanen on tutkinut lintujen äänien käyttö musiikin materiaalina, ja hän on myös maineikas Sibeliuksen ja Messiaenin musiikin tutkija.

Vuonna 1883 Helsingin yliopiston yhteyteen perustettu **Ylioppilaskunnan Laulajat** (YL) on Suomen vanhin suomenkielinen kuoro ja yksi maailman merkittävimmistä mieskuoroista. Monet Sibeliuksen tunnetuimmista mieskuoroteoksista ovat YL:n tilaamia ja kantaesittämiä. Kuoro tunnetaan myös uuden musiikin pioneerina. *A cappella* -ohjelmistonsa lisäksi YL esittää säestyksellisiä mieskuoroteoksia maailman eturivin orkestereiden ja kapellimestareiden kanssa. **Matti Hyökki** toimi YL:n johtajana vuosina 1980–2010. Hän aloitti musiikkiopintonsa Sibelius-Akatemiassa, jonka professoriksi hänet nimitettiin vuonna 2007. Hyökillä on ollut kauan keskeinen asema suomalaisessa kuoromusiikissa, ja hän on kysytty henkilö kansainvälisten kuorokilpailujen tuomaristoihin.

Tenori **Mika Pohjonen** opiskeli musiikkia Lahdessa, minkä jälkeen hän liittyi Kansallisoopperan kuoroon. Vuonna 2003 hän esiintyi solistina Kansallisoopperassa, ja tämän jälkeen hän on laulanut tenorirooleja oopperoissa *Turandot*, *Madama Butterfly* ja *Ruusuritari*. Hän on myös esiintynyt Wienin Volksoperissa. Mika Pohjonen on säännöllinen vieras eurooppalaisilla konserttilavoilla esiintyen solistina mm. Mozartin ja Verdin requiemeissa ja Mahlerin *Maan laulussa* (*Das Lied von der Erde*).

Sinfonia Lahti kehittyi yhdessä Osmo Vänskän (ylikapellimestari 1988–2008) kanssa yhdeksi Euroopan merkittävistä orkestereista. Syksyllä 2011 Okko Kamu aloitti kautensa orkesterin ylikapellimestarina. Vuodesta 2000 lähtien orkesterin koti on ollut puinen Sibeliustalo. Orkesteri on tehnyt BIS-levymerkille monia menestyksekkäitä levytyksiä, joista se on saanut useita kansainvälisiä levypalkintoja (mm. Grand Prix du Disque 1993, *Gramophone Award* 1991 ja 1996, Cannes Classical Award 1997 ja 2001 sekä Midem Classical Award 2006). Orkesteri on saanut levytyksistään myös kolme platinalevyä ja

useita kultalevyjä. Orkesteri on esiintynyt lukuisilla musiikkifestivaaleilla, mainittakoon BBC Proms Lontoossa ja Valkeat yöt -festivaali Pietarissa. Orkesteri on esiintynyt myös mm. Amsterdamin Concertgebouw'ssa, Wienin Musikvereinin ja Berliinin filharmoniaassa, ja lisäksi se on tehnyt konserttivierailuja mm. Espanjaan, Japaniin, Saksaan, Yhdysvaltoihin ja Kiinaan. Sinfonia Lahti järjestää Sibeliustalossa joka vuosi syyskuussa kansainvälisen Sibelius-festivaalin.

Jaakko Kuusisto nimitettiin Sinfonia Lahden konserttimestariksi vuonna 1999, ja vuosien mittaan hänen työnkuvansa Lahdessa on tullut sisältämään monenlaisia rooleja ulottuen solistitehtävistä konserttien ja levytysten johtamiseen. Kuusisto johtaa myös orkesterin Kevätfestivaalin. Jaakko Kuusisto toimi Oulu Sinfonian päävierailijana vuosina 2005–09. Hänen muista vierailuorkestereistaan mainittakoon Minnesotan orkesteri, Belgian deFilharmonie, Trondheimin sinfoniaorkesteri, Belgradin filharmoninen orkesteri ja useat kamariorkesterit. Äskettäin hän johti Sinfonia Lahden levytyksen Sibeliuksen langon, Armas Järnefeltin musiikista BIS-levymerkille. Viulistina Kuusisto on esiintynyt solistina ja kamarimuusikkona useilla mantereilla. Hän on levyttänyt ahkerasti BIS-levymerkille, mm. useita levyjä Jean Sibeliuksen kamarimusiikkia. Jaakko Kuusisto on myös aktiivinen säveltäjä ja sovittaja; hänen teosluettelonsa sisältää kamarimusiikkia, oopperoita ja elokuvamusiikkia.

Das Freimaurertum hatte Finnland in der Mitte des 18. Jahrhunderts über Schweden erreicht: Die Loge St. Augustin wurde 1756 gegründet, obschon sie 1809 von den Russen geschlossen wurde. Anfang 1922 wurde die Gründung einer neuen Freimaurerloge in Finnland angeregt. Zu den Gründungsmitgliedern der neuen Loge (Suomi Loge Nr. 1) gehörten der Rechtsanwalt Toivo Nekton und J.E. Tuokkola – Männer, die bereits in Amerika Erfahrungen mit dem Freimaurertum gesammelt hatten. Zu den Kandidaten gehörten Sibelius, General Mannerheim, Erzbischof Gustaf Johansson, der Architekt Lars Sonck, der Maler Pekka Halonen und der Dirigent Robert Kajanus. Sibelius zählte zur ersten Gruppe von 27 Mitgliedern, die am 18. August aufgenommen wurden. Im Jahr 1922 nahm er noch mindestens zweimal an Versammlungen der Loge teil und diente ihr sogar als Organist. Nekton, ein leidenschaftlicher Chorsänger, schlug vor, dass Jean Sibelius für die Loge „originale, echt finnische Musik“ komponieren solle, doch aus dieser Idee wurde erst einmal nichts. Bei den ersten Logenversammlungen spielte Sibelius Harmonium (die Loge besaß damals noch keine Orgel, sondern verwendete ein großes Mannborg-Harmonium), vor allem Musik von Komponisten wie Mozart, Beethoven und Händel sowie Choräle und Improvisationen.

Tatsächlich begann Sibelius erst 1926 ernsthaft damit, Musik für die Loge zu komponieren. Seine *Rituelle Freimaurer-Musik* oder *Musique religieuse* wurde erstmals am 12. Januar 1927 aufgeführt (wenngleich etliche der Sätze bereits einige Tage zuvor ohne Proben gespielt worden waren). Bei dieser Gelegenheit wurde der Komponist zum Ehrenmitglied der Großen Loge von Finnland – eine sehr seltene Ehre – ernannt, doch scheint dies auch das letzte Mal gewesen zu sein, dass er seine eigene Loge besuchte.

Die *Rituelle Freimaurer-Musik* gruppiert sich um eine Liederfolge für Tenor und Orgel, doch überarbeitete Sibelius einige der Sätze und fügte in den 1940er Jahren neue hinzu, so dass die Zahl und Reihenfolge der Sätze – und einiger Texte – zwischen den Originalmanuskripten und den verschiedenen Ausgaben variiert. Das Werk wurde 1936 und 1950 von Galaxy Music in New York veröffentlicht (hier erschien auch eine

englischsprachige Fassung). Eine weitere Ausgabe, 1969 (zwölf Jahre nach dem Tod des Komponisten!) von der Suomi Loge Nr. 1 in Finnland herausgegeben, enthält zudem zwei Sätze anderer Komponisten; dies ist auch in zweiten finnischen Auflage aus dem Jahr 1992 der Fall. Unsere Einspielung der Orgelbegleiteten Fassung verwendet erstmals die originalen Liedtexte gemäß Sibelius' Manuskripten.

In der Fassung von 1927 enthielt die *Rituelle Freimaurer-Musik* acht Sätze (Nr. 1–7 und 10 der 1950er-Ausgabe). 1946 fügte Sibelius zwei weitere hinzu: *Veljes-virsi* (*Brudergesang*) und *Ylistyshymni* (*Lobeshymne*). Beide Stücke wurden zwei Jahre später revidiert; allem Anschein nach sind es Sibelius' letzte Originalkompositionen. Nach der Uraufführung schrieb der Opernsänger Wäinö Sola, ein Freund und Freimaurerbruder von Sibelius: „Die Musik von Sibelius ist jetzt vollendet und sie ist wundervoll. Es gibt da mehr Gesang als du glauben kannst. Sibba hat Texte gesucht, angefangen von Konfuzius und hat wunderschöne poetische Perlen bei Rydberg, Schiller und Goethe gefunden ... Das Gedicht von Simelius hat den allerschönsten Ausdruck bekommen ... Der Trauermarsch ist einfach fantastisch. Die Loge Suomi kann überglücklich sein, dass sie diese Musik hat.“ Leider schreibt Sola (wie auch die Erstausgabe) zwei der „wunderschönen poetischen Perlen“ fehlerhaft zu: Sibelius hatte nicht Texte von Schiller und Konfuzius, sondern von Franz von Schober und Pao Chao verwendet; diese Fehler wurden 1992 in einem Nachdruck korrigiert.

In der Erstfassung von 1927 hatte *Avaushymni* (*Eröffnungshymne*) für Orgel solo die Grundtonart Es-Dur; die revidierte Fassung aus dem Jahr 1948 steht in G-Dur. *Suloinen aate* (*Herrers Gedanke*) nach Eino Leinos finnischer Übersetzung eines Gedichts Franz von Schobers begleitet die Herrichtung des Altars in freimaurerischen Ritualen, wo es auch als Orgelsolowerk gespielt werden kann. *Kulkue ja hymni: Näätkö kuinka hennon yrtin* (*Siehst du, wie das zarte Blümlein*) beginnt mit einer fließenden 40-taktigen Einleitung für Orgel solo, bevor die Singstimme mit einem Choral im Stile Bachs einsetzt, der in langen, gleichmäßigen Notenwerten Worte des Chinesischen Dichters Pao Chao in der Übersetzung von Eino Tikkanen vertont. Obgleich als Hymne bezeichnet, ist *Ylistyshymni* weder strophisch noch hymnischen Charakters, sondern

vielmehr ein expressiver Tenorgesang, dem sich in den Schlusstakten der Männerchor hinzugesellt.

Der Text des siebenten Satzes, *Kellä kaipuu rinnassansa* (*Wo der Seele Sehnen brennt*), ist Samuli Sarios Übersetzung einer Vorlage von Viktor Rydberg, und er entstand anlässlich des 400-jährigen Jubiläums der Universität Uppsala (Schweden); auch dieser Satz kann rein instrumental ausgeführt werden. Ähnlich wie in dem wenige Jahre zuvor komponierten Klavierstück *Die Dorfkirche* zitiert Sibelius hier ausgiebig aus seinem eigenen Streichquartettstück *Andante festivo*, wenngleich er sich in *Kellä kaipuu* ... auf das zweite Thema des Quartetts konzentriert, das in dem Klavierstück nicht erscheint. Das strophische *Veljesvirsi* ist eine Hymne für Männerchor *unisono* und Orgel. Eine weitere Prozession mit Hymne folgt: *Ken kyynelin* (*Wer nie sein Brot mit Tränen aß*), diesmal in Gestalt eines Marsches mit zwei Trios. Das Stück ist weitestgehend instrumental; die Stimme setzt erst im zweiten Trio ein. Die Worte stammen von Goethe – es ist die erste Strophe seines berühmten *Lied des Harfners*, wiederum übersetzt von Eino Leino. Es folgt ein weiteres Orgelsolostück, *Marche funèbre* (*Trauermarsch*); dem Vernehmen nach hat Sibelius seit 1923 mit diesem Stück bei Logenversammlungen experimentiert.

Das bekannteste der Freimaurer-Stücke ist *Salem* (*Wandre, Volk, zu deinem Ziele*), eine jubelnde, majestätische Hymne – und das einzige der Stücke, das Sibelius später orchestrierte; sein Text entstammt derselben Quelle wie derjenige von *Kellä kaipuu*... Eine Männerchor-Bearbeitung der Hymne *Suur' olet, Herra* (*Groß bist du, Herr*), ursprünglich 1927 auf einen Text von Simo Korpela für gemischten Chor komponiert, wurde auch in freimaurerischem Kontext verwendet und in die erste Ausgabe der *Rituellen Freimaurer-Musik* von 1936 aufgenommen. Die Vertonung eines Texts von Aukusti Simojoki (bis 1936 unter dem Namen Simelius bekannt), *On kaunis maa* (*Die Erd' ist schön, das Leben auch*) – der Satz, der „den allerschönsten Ausdruck“ erhielt –, enthält eine Folge von Seufzerfiguren in langsamem Tempo. Zum Schluss hören wir die *Finlandia-Hymne* auf Worte von Wäinö Sola in der Fassung für Männerchor *a cappella*; sie entstand 1938 für das Konzert zum zehnten Jubiläum der Loge

St. Johannes Nr. 4 (deren Meiser Sola war) und wurde bei diesem Anlass in Anwesenheit des Komponisten uraufgeführt.

Diese CD enthält außerdem eine Bearbeitung dieses Werks für Tenor und Orchester, die Jaakko Kuusisto 2007 vorgelegt hat. „Ich schrieb diese Bearbeitung“, erläutert Kuusisto, „auf Anfrage der Freimaurer für ein besonderes Festkonzert in der Sibelius-Halle in Lahti. Ausdrücklich wurde ich um eine Fassung gebeten, die sich als Konzertstück eignen würde. Ich bezog die wunderbare Orgel dieser Halle mit ein, doch kann die Bearbeitung auch ohne Orgel aufgeführt werden – in welchem Fall der Orgelpart von Orchesterinstrumenten übernommen wird. Mir ging es nicht darum, Sibelius’ Orchesterstil zu imitieren, denn solche Versuche sind selten von Erfolg gekrönt.“

© Andrew Barnett 2011

Der Tenor **Hannu Jurmu** begann sein Studium 1982 zunächst am Konservatorium Oulu; ab 1984 studierte er Musik und Gesang an der Sibelius-Akademie, um 1989 mit dem Master of Music abzuschließen. 1994 schrieb er sich an der Opernschule der Sibelius-Akademie ein, um seine Gesangsstudien fortzusetzen, und im Frühjahr 2005 erhielt er seinen zweiten Master of Music-Abschluss. Hannu Jurmu hat bei vielen finnischen Gesangswettbewerben Preise gewonnen; im Oktober 2002 wurde seine wunderschöne, „italienische“ Stimme mit dem Beniamino Gigli-Preis ausgezeichnet. Seit 1994 tritt Hannu Jurmu als Solist in Opern, Operetten, Oratorien und Konzerten in Finnland sowie in anderen europäischen Ländern, in Russland und den USA auf. Er verfügt über ein umfangreiches Repertoire an Opern-Hauptrollen und tritt vielfach als Solist mit Orchester auf. Sein Repertoire an Liedern, Weihnachts- und geistlicher Musik ist ebenfalls groß; außerdem singt er gern populäre Lieder – von Musicals bis hin zu Balladen.

Harri Viitanen ist Organist am Dom von Helsinki und unterrichtet an der Sibelius-Akademie. Er hat Konzerte in ganz Europa und den USA gegeben, u.a. in Sainte-Trinité und Notre-Dame in Paris sowie in der Westminster Abbey in London. Nach seinen Diplomen in Orgelspiel (Tauno Äikää) und Komposition (Einojuhani Rautavaara) an der Sibelius-Akademie setzte er 1988 sein Kompositionsstudium in Paris bei Tristan Murail fort. Viitanen hat an Meisterklassen von Marie-Claire Alain, Wolfgang Rühsam und André Isoir teilgenommen und ist ein produktiver Komponist; eine CD u.a. mit seinem Orgelkonzert *Firmamentum* ist bei BIS erschienen (BIS-CD-887). Harri Viitanen hat Kompositionsseminare an der Royal Academy of Music in London, dem Pariser Conservatoire und der Hochschule für Musik und Theater München gegeben. 1989 wurde er in den Finnischen Komponistenverband aufgenommen. Seit 20 Jahren hat Harri Viitanen den Vogelgesang als musikalisches Material erkundet; außerdem ist er ein renommierter Sibelius- und Messiaen-Forscher.

Der **Männerchor YL**, 1883 an der Universität Helsinki gegründet, ist der älteste finnischsprachige Chor Finnlands und einer der herausragendsten Männerchöre der Welt. Viele von Jean Sibelius' berühmtesten Werken für Männerchor wurden von YL in Auftrag gegeben und uraufgeführt. Der Chor ist darüber hinaus als Pionierensemble auf dem Gebiet der zeitgenössischen Musik bekannt. Neben seinem umfangreichen *a cappella*-Repertoire führt YL Werke für begleiteten Männerchor mit den renommiertesten Orchestern und Dirigenten der Welt auf. Von 1980 bis 2010 wurde YL von **Matti Hyökki** geleitet. Er begann seine musikalischen Studien an der Sibelius-Akademie in Helsinki, wo er 2007 zum Professor ernannt wurde. Hyökki ist seit langem eine zentrale Figur der finnischen Chormusik und ein vielgefragter Juror bei internationalen Chorwettbewerben.

Der Tenor **Mika Pohjonen** hat seine musikalische Ausbildung in Lahti erhalten und wurde danach Mitglied im Chor der Finnischen Nationaloper. 2003 trat er dort als Solist hervor und hat seither Tenorrollen in *Turandot*, *Madama Butterfly* und *Der Rosenkavalier* gesungen. Außerdem gastierte er an der Wiener Volksoper. Als Solist in Werken wie den Requiem-Vertonungen von Verdi und Mozart oder Mahlers *Das Lied von der Erde* ist Mika Pohjonen regelmäßiger Gast in vielen europäischen Konzertsälen.

Das **Lahti Symphony Orchestra** (Sinfonia Lahti) hat sich unter der Leitung von Osmo Vänskä (Chefdirigent von 1988–2008) zu einem der angesehensten Orchester Europas entwickelt. Im Herbst 2011 trat Okko Kamu das Amt des Chefdirigenten an. Seit 2000 residiert das Ensemble in der aus Holz erbauten Sibelius-Halle. Das Lahti Symphony Orchestra hat zahlreiche herausragende CD-Projekte bei BIS vorgelegt, für die es mit zwei *Gramophone* Awards, dem Grand Prix du Disque der Académie Charles Cros, zwei Cannes Classical Awards und einem Midem Classical Award ausgezeichnet wurde; darüber hinaus hat es drei Platin- sowie mehrere Goldene Schallplatten erhalten. Das Orchester hat bei zahlreichen Festivals gespielt (u.a. bei den BBC Proms in London und den Weißen Nächten in St. Petersburg); Konzertreisen haben es nach Deutschland, Russland, Spanien, Japan, China und in die USA sowie nach Amsterdam, zum Wiener Musikverein und in die Symphony Hall von Birmingham geführt. Alljährlich im September veranstaltet das Lahti Symphony Orchestra in der Sibelius-Halle ein internationales Sibelius-Festival.

Seit seiner Ernennung zum Konzertmeister des Lahti Symphony Orchestra im Jahr 1999 hat **Jaakko Kuusisto** in mehreren Funktionen mit dem Ensemble gearbeitet: als Solist, Dirigent und Konzertmeister bei Konzerten und bei Einspielungen. Außerdem leitet Kuusisto das Frühlingsfestival des Orchesters. Jaakko Kuusisto war von 2005 bis 2009 Ständiger Gastdirigent des Oulu Symphony Orchestra. Außerdem ist er als Gastdirigent mit Orchestern wie dem Minnesota Orchestra, der Philharmonie (Belgien), dem

Trondheim Symphony Orchestra, dem Belgrade Philharmonic Orchestra und mehreren Kammerorchestern aufgetreten. Für BIS hat er das Lahti Symphony Orchestra bereits in einer Einspielung mit Musik von Armas Järnefelt, Sibelius' Schwager, geleitet. Als Solist und Kammermusiker hat Kuusisto auf mehreren Kontinenten konzertiert. Er hat zahlreiche Einspielungen bei BIS vorgelegt, darunter mehrere CDs mit Kammermusik von Jean Sibelius. Jaakko Kuusisto ist auch als Komponist und Arrangeur aktiv; sein Werkverzeichnis enthält Kammermusik, Oper und Filmmusik.



MIKA POHJONEN



JAAKKO KUUSISTO

La franc-maçonnerie était arrivée en Finlande par la Suède au milieu du 18^e siècle : la loge de St-Augustin fut fondée en 1756 mais elle fut fermée par les Russes en 1809. Il fut question au début de 1922 d'établir une nouvelle loge maçonnique en Finlande. Les membres fondateurs de la nouvelle loge – Suomi loosi 1 (la Loge finlandaise no 1) – renfermaient l'avocat Toivo Nekton et J.E. Tuokkola, des hommes qui avaient acquis leur expérience de la franc-maçonnerie aux Etats-Unis. La liste de candidats comptait Sibelius, le général Mannerheim, l'archevêque Gustaf Johansson, l'architecte Lars Sonck, le peintre Pekka Halonen et le chef d'orchestre Robert Kajanus.

Sibelius fit partie du premier groupe de 27 membres reçus le 18 août. Il participa à des réunions au moins deux fois le reste de l'année 1922 et il servit même d'organiste à la loge. Nekton, un bon chanteur de chœur, suggéra : « Sibelius composera de la musique spéciale, authentiquement finlandaise pour la loge » mais à ce point, l'idée ne tourna à rien. Quand il assistait aux premières réunions de la loge, Sibelius utilisait l'harmonium (à ce moment-là, la loge ne possédait pas d'orgue mais bien un gros harmonium Mannborg), interprétant de la musique de Mozart, Beethoven et Haendel entre autres et jouant aussi des chorals et des improvisations.

Ce n'est en fait que vers la fin de 1926 que Sibelius commença sérieusement à composer de la musique pour la loge. Sa *Musique maçonnique rituelle* ou *Musique religieuse* fut créée le 12 janvier 1927 (quoique plusieurs mouvements eussent été joués sans répétition quelques jours auparavant). A cette occasion, le compositeur fut nommé Membre honoraire de la grande Loge de Finlande – un honneur très rare – mais il semble aussi avoir été la dernière fois qu'il se rendit à sa propre loge.

La *Musique maçonnique rituelle* se développe autour d'une série de chansons pour ténor et orgue mais Sibelius révisa quelques mouvements et en ajouta quelques nouveaux dans les années 1940 ; c'est ainsi que le nombre et l'ordre des mouvements – et certains textes – varient entre les manuscrits originaux et les diverses éditions. La musique fut publiée en 1936 et 1950 par Galaxy Music à New York (qui prépara aussi une version en anglais); une autre édition, publiée en Finlande en 1969 par Suomi loosi 1

(soit douze ans après la mort de Sibelius!), inclut aussi deux mouvements d'autres compositeurs, tout comme le fait également la seconde édition finlandaise en 1992. Cet enregistrement de la version originale de ces pièces est le premier à suivre le texte original des chansons selon les manuscrits de Sibelius.

La version de 1927 de la *Musique maçonnique rituelle* comprenait huit mouvements (nos 1–7 et 10 dans l'édition de 1950). À la fin de 1946, Sibelius en ajouta deux autres: *Veljesvirsi (Ode à la fraternité)* et *Ylistyshymni (Hymne de louange)*, toutes deux révisées deux ans plus tard; on croit qu'elles sont ses dernières compositions originales. Après la création en 1927, l'ami et camarade maçon de Sibelius, le chanteur d'opéra Wäinö Sola, écrivit: «La musique de Sibelius est maintenant terminée et elle est vraiment ravissante. Les chanteurs ont plus à faire qu'on ne le croirait. Sibba [Sibelius] a cherché des paroles jusque chez Confucius et il a découvert de charmantes perles poétiques chez Rydberg, Schiller et Goethe. Ce poème de Simelius... avait reçu la plus charmante expression de tous... La marche funèbre est absolument merveilleuse. Suomi loosi peut se réjouir de posséder cette musique.» Malheureusement, la lettre de Sola (et la première édition de la musique) font erreur quant à l'identification des auteurs de deux de ces «charmantes perles poétiques»: Sibelius n'avait pas utilisé des textes de Schiller et Confucius mais plutôt ceux de Franz von Schober et Bao Zhao; ces erreurs ont été corrigées dans une réimpression en 1992.

La version de 1927 d'*Avaushymni (Hymne d'ouverture)* pour orgue solo est en mi bémol majeur; en 1948, Sibelius en fit une version révisée en sol majeur. *Suloinen aate (Les pensées soient notre consolation)*, dans une traduction finlandaise d'Eino Leito d'un texte de Franz von Schober, accompagne l'ajustement de l'autel dans les cérémonies maçonniques où la pièce peut aussi être jouée sur un orgue solo. *Kulkue ja hymni: Näätkö kuinka hennon yrtin (Procession et hymne: la jeune verdure au doux coloris)* commence avec une introduction de 40 mesures coulantes pour orgue solo avant l'entrée de la voix dans un choral à la Bach aux notes longues, égales sur des paroles du poète chinois Bao Zhao, traduites par Eino Tikkanen. Bien qu'appelé hymne, *Ylistyshymni* ne présente pas un caractère de strophes ni même d'hymne: c'est un ex-

pressif solo pour ténor auquel le chœur d'hommes se joint dans les mesures finales.

Le texte de la prochaine pièce, *Kellä kaipuu rinnassansa* (*Quiconque a brûlé d'amour*), est une traduction de Samuli Sario d'un poème de Viktor Rydberg, écrit originellement pour célébrer le 400^e anniversaire de l'université d'Uppsäl en Suède; ce mouvement aussi peut être seulement instrumental. Ici, comme dans la pièce pour piano *The Village Church* (*L'église de village*) écrite quelques années plus tôt, Sibelius cite généreusement son propre quatuor *Andante festivo* bien que, dans *Kellä kaipuu*... il se concentre sur le second thème d'*Andante festivo* qui n'avait pas paru dans la pièce pour piano. L'hymne *Veljesvirsi* pour chœur d'hommes et orgue est en strophes. Une autre procession et hymne suivent : *Ken Kynnelin* (*Qui n'a jamais mangé son pain avec des larmes*), cette fois dans la forme d'une marche à deux trios. La majorité de la pièce est instrumentale ; la voix n'entre que dans le second trio. Les paroles sont de Goethe – la première strophe de son bien connu *Lied des Harfners* – encore une fois dans une traduction d'Eino Leino. Il est suivi par un autre solo pour orgue, *Marche funèbre* ; on dit que Sibelius avait expérimenté avec cette pièce à des réunions de la loge en 1923.

La mieux connue des pièces est *Salem* (*En avant, concitoyens, vers votre but*), un hymne majestueux rempli d'allégresse, la seule des pièces maçonniques que Sibelius ait subséquemment orchestrée. Le texte provient de la même source que *Kellä kaipuu*... Un arrangement pour voix d'hommes de l'hymne *Suur' olet, Herra* (*Seigneur, tu es grand*) composé d'abord pour chœur mixte en 1927 sur un texte de Simo Korpela commença aussi à être utilisé dans le contexte maçonnique et parut dans la première édition imprimée de la *Musique maçonnique rituelle* en 1936. L'arrangement du texte d'Aukusti Simojoki (connu jusqu'en 1936 sous le nom de Simelius) *On kaunis maa* (*Comme la terre et la vie sont belles*), celui qui « avait reçu la plus charmante expression de tous », comprend une succession de phrases soupirantes dans un tempo un peu lent. Nous entendons finalement une version pour chœur d'hommes *a cappella* de l'*Hymne Finlandia* sur des paroles de Wäinö Sola, qui fut préparée et jouée en 1938 – en présence du compositeur – au concert du dixième anniversaire de la Loge de St-Jean no 4 (dont Sola était Maître.)

Ce disque renferme aussi un enregistrement de la partition pour ténor et orchestre faite par Jaakko Kuusisto en 2007. Kuusisto s'explique : « J'ai écrit cet arrangement à la demande des maçons pour un concert de fête spécial à la salle Sibelius à Lahti. On m'a spécialement prié de faire une version qui convienne comme pièce de concert. Je voulais inclure le ravissant orgue de la salle mais la partition donne la possibilité d'omettre l'orgue, dans lequel cas les parties de l'orgue seront assurées par les instruments dans l'orchestre. Je n'ai pas essayé particulièrement d'imiter le style d'orchestration de Sibelius car ce genre de contrefaçon réussit rarement très bien. »

© *Andrew Barnett 2011*

Le ténor **Hannu Jurmu** a commencé ses études au conservatoire d'Oulu en 1982. Il a poursuivi ses études de musique et de chant à l'Académie Sibelius à partir de 1984 et il obtint sa première maîtrise en 1989. En 1994 il s'inscrivit à l'école d'opéra de l'Académie Sibelius pour parachever ses études de chant et, au printemps 2005, il obtenait sa seconde maîtrise. Hannu Jurmu a gagné des prix à plusieurs concours de chant finlandais et, en octobre 2002, on lui remettait le prix Beniamino Gigli pour sa ravissante voix à la sonorité italienne. Hannu Jurmu est soliste dans des opéras, opérettes, oratorios et concerts en Finlande, ailleurs en Europe, en Russie et aux Etats-Unis depuis 1994. Il maîtrise un vaste répertoire de lieder, musique sacrée et de Noël et il aime chanter des chansons populaires passant des musicaux aux ballades.

Harri Viitanen est organiste titulaire à la cathédrale d'Helsinki et il enseigne à l'Académie Sibelius. Il a donné des concerts partout en Europe et aux Etats-Unis dont à l'église de la Sainte-Trinité et à la cathédrale Notre-Dame à Paris ainsi qu'à Westminster Abbey à Londres. Viitanen a obtenu ses diplômes en orgue et en composition à l'Académie Sibelius dans les classes de Tauno Äikää et Einojuhani Rautavaara ; il a poursuivi ses études de composition à Paris avec le professeur Tristan Murail en 1988. Il a participé à des classes de maître de Marie-Claire Alain, Wolfgang Rübsam et

André Isoir. Il compose aussi et son concerto pour orgue *Firmamentum* est la pièce principale du disque BIS-CD-887. Harri Viitanen a donné des exposés à des séminaires de composition à l'Académie Royale de musique de Londres, au Conservatoire de Paris et à la Hochschule für Musik und Theater München. Il fut invité à devenir membre de l'Association des compositeurs finlandais en 1989. Harri Viitanen a fait de la recherche sur le chant des oiseaux comme matériel musical pendant 20 ans ; il est également un expert renommé de Sibelius et de Messiaen.

Fondé à l'université d'Helsinki en 1883, le **Chœur d'hommes YL** est le plus ancien chœur de langue finlandaise et il se place parmi les meilleurs chœurs d'hommes du monde. Plusieurs des œuvres les plus célèbres pour chœur d'hommes de Sibelius ont été commandées et créées par YL. Le chœur est aussi connu comme un promoteur de musique contemporaine. En plus de son vaste répertoire *a cappella*, YL chante des œuvres pour chœur d'hommes accompagné des orchestres et chefs les plus distingués du monde. **Matti Hyökki** a dirigé YL de 1980 à 2010. Il a commencé ses études de musique à l'Académie Sibelius à Helsinki où il devint professeur en 2007. Hyökki a longtemps occupé un poste central en musique chorale finlandaise et il est très demandé comme membre de jury dans des concours internationaux pour chœurs.

Mika Pohjonen, ténor, a fait ses études de musique à Lahti après quoi il se joignit au chœur de l'Opéra National Finlandais. En 2003, il y devint soliste et a depuis chanté les rôles de ténor dans *Turandot*, *Madame Butterfly* et *Le chevalier à la rose*. Il s'est aussi produit au Volksoper de Vienne. Mika Pohjonen est régulièrement invité comme soliste dans plusieurs salles de concert européennes pour chanter par exemple les requiems de Verdi et de Mozart et *Das Lied von der Erde* de Mahler.

Sous la direction d'Osmo Vänskä (chef principal de 1988 à 2008), l'**Orchestre Symphonique de Lahti** (Sinfonia Lahti) est devenu l'un des plus remarquables d'Europe. En automne 2011, Okko Kamu est entré en fonction comme chef titulaire. En l'an

2000, l'orchestre a élu domicile à la salle Sibelius en bois. La formation a entrepris plusieurs grands projets d'enregistrements pour BIS, gagnant deux *Gramophone Awards*, le Grand Prix du Disque de l'Académie Charles Cros, deux «Prix Classique de Cannes» et un Midem Classical Award. L'ensemble a gagné trois disques de platine et plusieurs d'or. Il a joué à de nombreux festivals de musique dont les Proms de la BBC à Londres et le festival des Nuits Blanches à St-Petersbourg. Il s'est produit à Amsterdam, au Musikverein à Vienne et au Symphony Hall à Birmingham en plus d'avoir fait des tournées en Allemagne, Russie, Espagne, Chine, au Japon et aux Etats-Unis. Chaque septembre, l'Orchestre Symphonique de Lahti organise un festival international Sibelius à la salle Sibelius.

Depuis qu'il a accédé au poste de premier violon de l'Orchestre Symphonique de Lahti en 1999, **Jaakko Kuusisto** a travaillé avec cet ensemble dans plusieurs rôles, passant de celui de soliste à celui de chef et de premier violon pour des concerts et des enregistrements. Kuusisto est aussi responsable du Festival du printemps de l'orchestre. Jaakko Kuusisto a occupé le poste de principal chef invité à l'Orchestre Symphonique d'Oulu de 2005 à 2009. Il a aussi été invité à diriger entre autres l'Orchestre du Minnesota, de l'Orchestre Philharmonique de la Belgique, l'Orchestre Symphonique de Trondheim, l'Orchestre Philharmonique de Belgrade et de nombreux orchestres de chambre. Il a déjà dirigé l'Orchestre Symphonique de Lahti dans un enregistrement de la musique d'Armas Järnefelt, beau-frère de Sibelius, sur disque BIS. Comme violoniste, Kuusisto s'est produit comme soliste et chambriste sur plusieurs continents. Il a fait de nombreux enregistrements avec BIS dont plusieurs disques du répertoire de musique de chambre de Jean Sibelius. Jaakko Kuusisto est aussi compositeur et arrangeur; sa liste d'œuvres renferme de la musique de chambre, de l'opéra et de la musique de film.

MUSIQUE RELIGIEUSE (MASONIC RITUAL MUSIC), Op. 113

*The texts reproduced below follow Sibelius's original manuscript, as performed on this recording by Hannu Jurmu.
In the orchestral score certain lines are different; these are marked with an asterisk (*) and the variants are given on p. 34.*

[3], [19] SULOINEN AATE

Suloinen aate, lohtu hetken harmaan,
hetken harmaan,
päivien riemu maassa murheiden,
sieluuni loihdit liekin pyhän, armaan,
pyhän armaan,
maan päälle saatat taivaan kauneuden,*
sieluuni loihdit liekin taivaan.

Franz von Schober; Finnish translation: Eino Leino

[6], [20] NÄÄTKÖ, KUINKA HENNON YRTIN

Näätkö, kuinka hennon yrtin
päivässä vie surman suu:
ens jo iltaan kukat kuihtuu,*
lehdet raukee, kellastuu?
Mutta pois nää kuvat mustat,
tuskaa ne vain mieleen tuo!
Seuratkaamme sydäntämme,
jonka löynnit riemun luo!*

Bao Zhao; Finnish translation: Eino Tikkanen

[7], [21] YLISTYSHYMN

Kaikkialla kaikukoon,
kunnias sun kuulukoon.
Kaikkialla kaikukoon,
kunnias sun kuulukoon.
Sä kuninkaitten kuningas,
Sä valtiaitten valtiias,
oot korkeutten korkeus,
oot kirkkautten kirkkaus,
oot kaikkeutten kaikkeus,
oi kaikkeus,
oi kaikkeutten kaikkeus,
kaikkeus.

Samuli Sario

THOUGHTS BE OUR COMFORT

Thoughts be our comfort in the days of darkness,
days of darkness,
Thoughts that inspire the soul in joy or in pain.
Holy the fires ye light in souls benighted;
souls benighted.
Heavenly fires that gleam in the darkness of earth.
Shine in our souls and give us more light.

THOUGH YOUNG LEAVES BE GREEN

Though young leaves be green at daybreak
Often they die when day is done.
Tender buds of hope and promise.
Withered, yellow, they are gone.
Yet such thoughts a man must conquer!
Pain and weakness they will bring.
Let him trust his heart for guidance!
Where, O Death, is then your sting?

HYMN

Praise Thy Holy Name on high!
O Thou Architect Supreme!
Praise Thy Holy Name on high!
O Thou Architect Supreme!
O God of God, O Light of Light,
O Very God of Very God
Thou art the Father Omnipotent;
Thine hands created the universe.
Thou art the Sum of Totality,
Omnipotent!
O Architect Supreme of All!
O Light of Light!

[9], [22] KELLÄ KAIPUU RINNASSANSA

Kellä kaipuu rinnassansa
yllevään ja oikeaan,
sillä siemen sielussansa
ijäisyyden onnekkään,
ijäisyyden onnekkään.

Itsekkyys se unhottuupi,*
Luojan kuva kaunistuupi
suvuist aina sukuihin.
Kuinka pitkä liekin polkus,
päättyy kerran korpikulkus
Partahalle Jordanin.

Kellä kaipuu...

Viktor Rydberg; Finnish translation: Samuli Sario

[10], [23] VELJESVIRSI

Kaunist' on, kun veljet viihtyy
sovinnessa asumaan,
luottavaisna aina liittyi
toisiansa tukemaan.
Katso, veljesrakkaus
on kuin kukkaiskauneus,
niin kuin kalliin yrtin tuoksu,
niin kuin kirkkaan päivän juoksu.

Parjausta ällös huoli,
valhe väistä vierahaks'.
Huomaa kaiken kaunis puoli,
paha käännä parahaks'.
Neuvo harhaan astuvaa,
nosta maahan vaipuvaa.
Silloin kasvaa kaupunkimme,
siunaus saa sieluihimme.

Veljet aina liittyi
toisiansa tukemaan.

Samuli Sario

WHOSOEVER HATH A LOVE

Whosoever hath a love
Of justice in his inmost heart,
Hath the seed of happiness.
Of a future of happiness in his soul.
He is victor in the last good fight.

God's own Light shall show him the Way
Both now and ever, as of old.
Though rough and dark and thorny be the road,
Its perils shall not daunt him!
Gloriously shall he attain his journey's end;
Then, ah! Then, by Jordan's waters he shall rest at last.
Whosoever hath...

ODE TO FRATERNITY

Good and pleasant, O ye Brethren,
'Tis to dwell in unity;
Strong to fight each others' battles.
Faithful to our mystic tie,
Precious is fraternal love,
As the scent of flowers rare.
Myrrh and frankincense and spices
With their fragrance fill the air.
Keep we free from taint of slander,
From the poisoned breath of spite;
Ever speaking words of kindness,
Gentle words of truth and light,
If a Brother stray or fall,
Stretch we forth our helping hand;
Thus shall Masons ever prosper,
Thus united shall they stand,
Good and pleasant 'tis for
Brethren to dwell in unity.

[12], [24] KEN KYYNELIN

Ken kyynelin ei milloinkaan
leipäänsä syönyt, synkkään vaivaan
yöt tuijottanut vuoteeltaan
hän teit' ei tunne, vallat taivaan!*

Johann Wolfgang von Goethe; Finnish translation: Eino Leino

[14], [26] SALEM

Kulje, kansa, kohti määrää,
minkä Herra asettaa!
Vaan kautt' yön ja kangastusten
kenpä meidät johdattaa?
Tulenpatsas näyttää tienne,
pimeys kun peittää sen;
Aatteen loimu loistaa siitä
halki öisen synkkyyden.
Pilvenpatsas hellepäivin
käypi kansan edessä;*
On ihanteita pilven pöimut,
Herran henki siinä on.
Riemu-aavistuksin kaikuu
huuto Nebon huipulta:
Salem, Salem siintää tuolla!
Kohti isän kotia.
Salem, Salem siintää tuolla!
Käykää isän kotihin.
Riemu-aavistuksin raikuu
huuto Nebon huipulta:
Salem!
Salem!

Viktor Rydberg; Finnish translation: Samuli Sario

[15], [27] SUUR' OLET, HERRA

Maa, meri, taivas, kaikki, kaikk' on Herran;
kaikk' kertoo, Luoja, Sinun kunniaas'.
Sun käskystä' ne ilmestyivät kerran,
Sun viittauksesta' ne katoo taas.
Sa kaikki ohjaat pyhän tahtos' mukaan,
ei neuvon antajakses' kelpaa kukaan.
Oi, Siion, suuri on sun Kuninkaa'!

WHO NE'ER HATH BLENT HIS BREAD WITH TEARS

Who ne'er hath blent his bread with tears –
Wakeful, despairing nights of sorrow,
Knowing no rest, nor hope, nor solace –
He knows Thee not, O Light of Heaven.

ONWARD, YE BRETHREN

Onward, ye Brethren! Strive for the Light!
The Light that the Lord hath given us for our Guide;
Who through murk and darkness of night
Hath led us in safety unto our reward.
Lo! how the fiery pillar is shining,
Lighting our steps when dark is the way,
And the Light of the World, it cleaveth the gloomy
Blackness of night, that else would engulf us!
Lo! the cloudy pillar, to shield us
Safe when the sun would blister us.
Then forward where Faith revealeth the way
For God is our Guide, and He will never fail!
Fires are gleaming, voices are singing,
Forth from Mount Neboh's heaven-storming height.
Salem! Salem! Hark! they call us
Upward and on to our Fathers' home.
Salem! Salem! On the horizon,
Urging us onward, onward to God!
And His welcome is ringing forth from Mount Neboh:
'Come, all ye blest, to your Master's joy!'
Salem!

ODE

The lofty Heav'n and widespread earth are singing
Thy glory, O Thou Architect of all!
As both were born by Word of Thine own speaking.
So into ashes Thou canst bid them fall.
The planets come and go at Thy commandment;
All living things exist by Thy creation.
Before Thy Holy Name we bow the knee.

Suur' olet, Herra, sentään muistat pienet.
Oi määrätön on rakkautesi!
Kuink' ihmeellinen todell' itse lienet,
kun nähdä saa Sun kerran silmäni!
Kaikk' aavistukset, näyt ja esikuvat
ne todellisisks' silloin kirkastuvat,
kun vaihtuu aika iäisyudeksi.

Simo Korpela

[16], [28] ON KAUNIS MAA

On kaunis maa, elo kaunis on,
niin kaunis yllämme taivas.
Siis kiitä anteja kohtalon
ja unhoon peittäös vaivas.
On kaunis maa, elo kaunis myös,
yön yllä tähtöset hohtaa,
Siis kauniit olkoot aattees, työs,*
mi eespäin kulkua johtaa.

Aukusti Simojoki (Simelius)

[17] FINLANDIA-HYMNI

Oi, Herra, annoit uuden päivän koittaa,
nyt siunaa armossas isämme maa!
Soit aamuauringin yön varjot voittaa
ja taiston, ahdingon rauhoittaa.
Sua kansa kiittäen ain kunnioittaa
ja rauhaa toivoen uurastaa.
Korkeimman johtoon kansa Suomen luottaa,
vapausarrettaan se puolustaa.
Se kylvää siemenen ja tyynnä vuottaa
satohon tyytyen jos sen saa.
Siunaus Herran meille onnen tuottaa
ja turvan parhaimman lahjoittaa.

Wäinö Sola

English words by Marshall Kernochan (except Ode, verse 2: William Jewson)

You are mighty, O Lord. Therefore to the needs
Of the weak and poor your love attends.
And when the morning of the true life dawns,
How wonderful will you not then seem!
Every dark intimation, every lovely dream,
Will stand transfigured in the glow of reality
When time has changed into eternity.

HOW FAIR ARE EARTH AND LIVING!

How fair are Earth and Living!
How glorious are the heavens!
So praise the gifts celestial,
And cease from vain regret,
'Tis night; the stars are shining;
The welkin glows in beauty!
O Man! Let thoughts as lofty
Bring hope and peace to thee through life.

FINLANDIA HYMN

O gracious Lord, by whom the morning dawneth,
Now in Thy mercy bless our native land.
Let Thy light shine, to drive away the shadows,
And free our homes from war's relentless hand.
To Thee our brothers pray for truth and justice
And in Thy faith they firmly take their stand.
Thy wisdom infinite is our reliance;
Thy hand shall keep our people strong and free.
They sow the seed, they humbly wait the harvest,
And give Thee thanks, whatever it may be.
Our honest toil and zeal shall bring us gladness
For these are blessings, precious gifts from Thee.

TEXT VARIANTS IN ORCHESTRAL VERSION

<i>Suloinen aate</i>	<i>penultimate line:</i>	taivaan kauneuden saatat päälle maan,	
<i>Näätkö, kuinka hennon yrtin</i>	<i>line 3:</i>	saapuu ilta, kukat kuihtuu	
	<i>last line:</i>	jonka lyönnit riemun suo!	
<i>Kellä kaipuu rinnassansa</i>	<i>start of verse 2:</i>	Itsekkyys kun unhottuupi,	
<i>Ken kyynelin</i>	<i>last line:</i>	ei tunne teitä, vallat taivaan!	
<i>Salem</i>	<i>lines 10 ff.:</i>	kansaa ohjaa, verhoaa; On ihanteita pilvenpoimut, Herra hengen ilmoittaa. Riemuin Nebon kukkualta ennushuuto kajahtaa: Salem, Salem siintää tuolla!	Isän kotiin astukaa! Salem, Salem siintää tuolla! Isän kotiin astukaa! Riemuin Nebon kukkualta ennushuuto kajahtaa: Salem!
<i>On kaunis maa</i>	<i>penultimate line:</i>	Siis kauniit olkoot sun aattees, työs,	

THE 1967 MARCUSSEN ORGAN OF HELSINKI CATHEDRAL

I Pos

Gedakt 8'
Quintatøn 8'
Principal 4'
Rørfløjte 4'
Oktav 2'
Waldfløjte 2'
Sivfløjte 1 1/3'
Sesquialt 2x
Scharf 5-6x
Dulcian 8'
Tremulant

II HV

Principal 16'
Oktav 8'
Spidsfløjte 8'
Oktav 4'
Nathorn 4'
Spidsquint 2 2/3'
Oktav 2'
Mixtur 5-7x
Scharf 5-6x
Trompet 16'
Trompet 8'

III SV

Bordun 16'
Principal 8'
Rørfløjte 8'
Gamba 8'
Unda maris 8'
Oktav 4'
Tværfløjte 4'
Nasat 2 2/3'
Piccolo 2'
Terz 1 3/5'
Mixtur 4-5x
Cymbel 3x
Fagot 16'
Trompet harmonique 8'
Clairon 4'
Tremulant

IV BV

Traegedakt 8'
Kobbelfløjte 4'
Principal 2'
Blockfløjte 2'
Spidsoktav 1'
Scharf 2-3x
Regal 16'
Skalmeje 8'
Tremulant

Ped

Principal 16'
Subbas 16'
Oktav 8'
Gedakt 8'
Oktav 4'
Kobbelfløjte 4'
Nathorn 2'
Rauschqvint 4x
Mixtur 4x
Fagot 32'
Basun 16'
Trompet 8'
Zink 4'

I/II, III/II, IV/II, IV/III, I/P, II/P, III/P, IV/P
Electric action, 1024 combinations (setzer)

D D D

RECORDING DATA: ORIGINAL VERSION

Recorded in April 2010 at Helsinki Cathedral, Finland

Recording producer, sound engineer and digital editing: Christian Starke

Equipment: Neumann Microphones, RME Octamic D microphone preamplifier and high resolution A/D converter,
Sequoia workstation, STAX headphones

RECORDING DATA: ORCHESTRAL VERSION

Recorded in May 2008 at the Sibelius Hall, Lahti, Finland

Recording producer: Ingo Petry

Sound engineer: Fabian Frank

Digital editing: Elisabeth Kemper

Equipment: Neumann microphones; Studer D19 MIC AD microphone preamplifier and 20-bit A/D converter;
Yamaha DM1000 digital mixer; Sequoia Workstation; B&W 802 Nautilus loudspeakers; STAX headphones

Executive producers: Robert Suff, Andrew Barnett

BOOKLET AND GRAPHIC DESIGN

Cover text: © Andrew Barnett 2011

Translations: Teemu Kirjonen (Finnish); Horst A. Scholz (German); Arlette Lemieux-Chené (French)

Typesetting, lay-out: Andrew Barnett, Compact Design Ltd, Saltdean, Brighton, England

BIS Records is not responsible for the content or reliability of any
external websites whose addresses are published in this booklet.

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden

Tel.: +46 8 544 102 30 Fax: +46 8 544 102 40

info@bis.se www.bis.se

BIS-CD-1977 © & © 2011, BIS Records AB, Åkersberga.



BIS-CD-1977